

Jiří Vilím

Diskuse k textu: Brenda Simpson – Regulation and Resistance

Text pojednává o formě kontroly nad dětskými „těly“ na dvou typech anglických škol. Dětské tělo (připadá mi však, že bychom v textu mohli bez obtíží užívat prostě jen pojmu „dítě“) je chápáno, jako prostředek kontroly nad dítětem. Dítě je nuceno zacházet se svým tělem tak, jak vyžadují směrnice dané instituce – např. nesmí běhat, křičet atd. Naopak dítě používá své tělo k určité formě obrany vůči tomuto internímu řádu, kdy například využívá (ať už skutečné či předstírané) nevolnosti k omluvě z neoblíbených činností.

Zvláště zajímavá mi připadala část článku, ve které je zmiňováno předepsané školní oblečení a kontrola jeho dodržování. V českých podmínkách sice není takový jev obvyklý, vyvolal ve mně však asociaci s nedávnými případy ve francouzských a německých školách, kde se strhly ostré spory ohledně práva muslimských studentek na tvář zakrytou burkou. Připadá mi, že se ani tak nejedná o spor škola – žák, ale o spor společnost – mladý člověk.

V Anglii má školní uniforma smysl zřejmě v tom, že přiměje dítě akceptovat normy, které mu společnost předkládá, přestože jejich dodržování není bezpodmínečně nutné (vždyť v jiných vyspělých zemích jistě není školství nikterak horší kvůli absenci jednotného oblečení studentů). Tak nějak se prostě očekává, že člověk, který školu dokončí, bude socializován podle představ společnosti, v níž se školská instituce nachází. Bude prostě v určitých ohledech velmi konformní, a to i přesto, že v jiných se může projevovat svérázně a rebelsky. Mladý člověk bude po skončení školy lépe čitelný a více podobný lidem, kteří již tímto typem školy prošli.

Situace ohledně zmiňovaných šátků na tvářích muslimských dívek mi přijde analogická. Jde opět o spor společnosti s někým, kdo potenciálně hrozí být odlišným (i když zde je zrovna tato obava poměrně oprávněná, ale problémy střetů naší a muslimské kultury nechme stranou). Společnost prostě

nepotřebuje produkovat někoho, kdo ji bude podryvat, ale stojí o ty, kdo jí budou loajální. Přestože burka v sobě technicky neobsahuje žádné velké nebezpečí (argumenty, že každý musí být na první pohled identifikovatelný, mi nepřijdou příliš přesvědčivé), je pro společnost důležité ukázat těm, co vybočují, že jejich přizpůsobení je nejen pro ně samé prospěšné, ale i fakticky nevyhnutelné (kdo se vyhne škole? co by si počal, kdyby ho v ní nechtěli?).

Mladá muslimka si tak díky škole třeba zvykne, že je třeba podřizovat se dominantní kultuře, mladý rebel se naučí totéž (i když v jeho případě jde o „mateřskou“ kulturu). Přestože pak oba budou v řadě aspektů od „průměrného“ velice odlišní, v jádru již mohou být více předvídatelní. Škola tedy formou svých řádů a vynucování disciplíny prostě jen plní úlohu kulturní reprodukce. Je prostě jakýmsi výkonným orgánem společnosti jako takové.

V textu na mne zapůsobila ještě další zajímavá pasáž. Je ze zcela jiného soudku, ale zmínkou o ní se jistě ještě vejdu do zadaného rozsahu diskuse. Jedná se o fenomén tzv. využívání svého těla dětmi k obraně před vynucovanou poslušností. To, co autorka označuje za krásné ovládnutí výhod pramenících z možností vlastního těla k vyhnutí se situacím, které nejsou dítěti příjemné, dokáže čeština označit krásným slovem „simulování“. Osobně nijak zvlášť nesdílím autorčino nadšení z tohoto fenoménu, čímž samozřejmě netvrdím, že jsem simulování bohatě nevyužíval za svých studií na gymnáziu. V české společnosti jde o jev masový a rozhodně se netýká pouze těch školou povinných. V našich školách není vůbec zřejmé, zda dítě používá „výhod pramenících ze svého těla,“ jako logickou obranu před zmiňovanými útoky na toto tělo, nebo zda-li simulaci prostě jen okoukalo od svých rodičů. Ať už je to jakkoliv, naše umístění mezi zeměmi s největším počtem „promaroděných“ pracovních hodin, jistě není náhodné.